Эсэгэ ороной, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад үнэн

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной декабрийн 21-һээ гарана

1998 августын 8

Зунай һүүл шарагшан хонин һарын 15 гарагай 7
СУББОТО
№ 144 (19985)
Газетын сэн хэлсээтэ

ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУД БАРЮУЛАГДАБА

Байгша оной августын 6-да республикын Правительствын конференц-зал соо Буряад орон соогоо ажал хэрэгүүдээрээ нилээд сүүтай болоһон зондо гүрэн түрын орден, медальнуудые барюулалгын, Россин Федерациин үндэстэ нэрэ зэргэнүүдые болгогдсон баяр ёнолол болобо.

Буряад Республикын Правительствын Нэгэдэхи һэргэлгэ Б.К.Агалов энэ баяр ёнололые нээхэдээ, иигэжэ онсолбо:

- Үндэстэ нүхэд! Энэ хүшэр үедэ хүн бүхэнэйтнай хүсэл оролдолгоор, жэшээтэ ажалаар амжалтымнай эхин үзэдэжэ эхилбэ. Танай бүгэдэндэ харуулһан амжалтануудыетнай гүрэн түрэмнай үндэрөөр сэгнэһэн ушар хадаа Россин Федерациин Президент Борис Ельцинэй гаргаһан Зарлигуудболоно. Бэелүүлжэ байһан ажал хэрэгүүдтнай саашадаашье ураншатай байг. Арад зоной ниго аша туһада амжалтатай ябахыетнай хүсөөд, оронойнгоо хайра шагналнуудые барюулхыемни зүбшөөгыт.

Улаан-Удын түргэн туһаламжа хүргэдэг больницын врач Г.С.Бутухановада Үндэлэлэй орден, Буряадай гүрэнэй университедэй профессор Д.Б.Улымжиевтэ, Буряад Республикын Верховно сүүдэй судья А.О.Хоринуевто Хани Барисаанай орден альга ташалган доро барюулагдаба. Ажалдаа амжалта туйлаһан мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ «Эсэгэ ороной урда габьяагай түлөө» орденой 13 медаль барюулагдаа. Удаань элдэб һалбариин ажалай 41 түрүү хүндэ Россин Федерациин үндэстэ нэрэ зэргэнүүдэй тэмдэгүүд зүүлгэгдэбэ.

Энэ баяр ёнолодо Буряад Республикадахи Россин Федерациин Президентын бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ Б.Б.Данилов, Буряад Республикын Президентын дэргэдэхи таһагые даагша - зүбшэлэгшэ Б.Д.Таханов болон бусад хабаадаба.

Далай ХУБИТУЕВ.

Августын 9 - Барилгашанай үдэр

ШЭНЭ ГЭРНҮҮД ТОЛЛОГДОһООР ГҮ?

Улаан-Үдэ хотодо барилгашадай алха балтын [illegible]наае, һүхын хонгёо абяае [illegible] газараарнь ябабал, яһала [illegible]дэ-тэндэ дуулахаар байба. [illegible]гай хүндэ байдалһаа юм гү, али [illegible]отын шуяанһаа холодохо [illegible]үсэлһөө юм гү, газарай эдеэ [illegible]гүүлжа, «боро гэртээ богдо, [illegible]ура гэртээ хаан» ажаһууха [illegible]ратай Улаан-Үдын ажаһуугшад олон болонхой. Тэдэнэй 50 процентнь үмсэдөө гэр барижа ороно. Салиншье түлэгдэхэгүй, мунгэнэй хомор мүнөөнэй сагта [illegible]ашагүйгөөр түлбэринь ургажал байдаг болбосон түхэлтэй гэрэй дүрбэн хана соо ажаһуунхаар зүбшье иигэжэ шиидэнэ гү гэжэ [illegible]анахаар.

Ниислэл хотыемнай тойроод, [illegible]рхиагтал олоороо ургажа байдаг [illegible]рын гэрнүүдые, гоё һайхан [illegible]оттеджнүүдые түхеэрэлгэ хотын [illegible]барилгын генеральна түсэбэй ёноор ябуулагдадаг. Тэдэнэй эзэд 1989 онһоо эхилжэ мүнөө үе болотор хото шадархи газарта барилга хэхэ гэжэ үгтэнэн 50 тусхай талмайнуудта газар [illegible]аалгажа, үмсынгөө арга шадалаар [illegible]ушаяа түхеержэ байһан 12 мянга [illegible]таран зоной тоодо ороно. Урид [illegible]ада гүрэнэй гэрнүүдые [illegible]үлөөнэгүйгөөр абадаг сагнай [illegible]ингэрэн ошоо. Тиимэһээ орохо [illegible]эртэй болохые хүсэгшэд [illegible]горитойхон мунгэ зөөриеэ [illegible]гаргашалжа, байдалаа шиидхэдэг болонхой ха юм даа.

Гэхэ зуура мунгэ, ехэ зөөригүй [illegible]һаа, зон яаха болоноб? Юрын ажалшадта байра худалдажа абаха зөөри хаана байнаб? Эдэл зон гол түлэб 18-20 жэлдэ байрын түлөө эзлжээндэ бэшүүлэнхэй байдаг. Тэдэнэй дунда бүхы наһаараа хамтын ажалда хүдэлжэ, болбосон түхэлтэй байра абажа үрдингүй, урса модон гэр соо үлэшэнэн үбгэд, хүгшэдшье бии. Хайратай гэшэнь. Талаан гү, али бурхан [illegible]хараал һаа гэхэ гү, али үгы гэбэл Буряадай Президентын «Ажаһуудалай гэр байра барилгые мунгэ зөөреэр дэмжэхэ тухай» тогтоолдо үндэһэлһэн иимэ гэрнүүдые бариха программын үнэн бодотоор бэелүүлэгдэжэ эхилхэдэ, эзлжэнииньь нэгэтэ хүсэжэ ерэхэ гү?

Теэд мүнөөдөө иигэжэ найдаханшье бэрхэтэй. Гүрэнэй капитальна һомололгонуудай хэмжээнэй эрилдоошоо унахада, барилгануудые мунгэн зөөреэр тэдхэлгэ орёо хүшэр болоо. Иигээд байхадаа, ямар барилга урагшаа ябахаб даа. Тиимэһээ Улаан-Үдэ хотымнай гол гудамжануудаар зайн гал, уһа оруулаагүйнөө болжо, ашаглаалгада туушаагдаагүй гэрнүүд үсөөн бэшэ харагдадаг. Удаан болзорой барилганууды мунгэтэйхэн эмхинүүд худалдажа абаад, тухандань хүргэдэг болонхой. Болбосон түхэлтэй гэрэй барилга дээрэ барилгашадай худэлжэ байхые хараха гээшэ баһал хоморой үзэгдэл. Гэбэшье бэдэрһэн хүн «яһа зууха» гэдэгтэл, иимэ нэгэ барилгада туушаан боложо дайралдабабди.

Энэмнай түмэр замай вокзал ошоһон хүүргын баруун захада, Борсоевой нэрэмжэтэ гудамжаар оршодог 5 дабхар 72 байратай гэрэй барилга болхоогдонхой хэдэн жэлдэ байдаг һэн. Эндэ һаяа наашашье барилгашад үзэгдөөгүй аад, байгша оной июль һараһаа хүл хөөрсэгэ ажалладаг болонхой. «Монолитстрой» (хүтэлбэрилэгшэнь В.А.Жигимонт) акционернэ бүлгэмэй захилаар «Роксан» (Т.Карапетьян) фирмын армян барилгашад М.Царукян түрүүтэй 9 хүн энэ барилгын дотор талын хүдэлмэри захаланхай байба.

- 28 жэлдэ барилга дээрэ ажалланаб. Тэрэ тоодо буряад нютагта 18-дахи жэлээ хүдэлнэб. Шэнэ-Бэрээндэ ажаһуудалай хирпиисээр баригдаһан 5 дабхар бүхы гэрнүүдые бодхоолсооб. Сэлэнгын аймагай Ташар һууринда олон жэлдэ хүдэлөөб, - гэжэ Миша Царукян хөөрэнэ. - Барилга-хабсаралгын бүхы ажал хэхэ шадабритай зонһоо бригада бүридхэдэгбди. Үдэр һүнигүй ажаллаад, энэ объектые ашаглалгада туушааха зорилготойбди.

Тогоошон Ирина Антонова эндэ хоёрдохи үдэрөө худэлжэ байба. Тэрэниие баһал барилгашан мэргэжэлтэй гэжэ мэдэхэдээ, мэргэжэлтэ һайндэрөөрнь амаршалбаб.

Хүн зониие гэр байраар хангалга амин шухала хэрэг. Хүнэй ажабайдалаа түбхинүүлхын, жаргалтай байхын тула өөрын булан хэрэгтэй. Тиимэһээ барилга хэзээнэйшье сагта хэгдэжэл байха ха юм даа.

Мүнөө дээрээ 5226 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд хотын захиргаанай харьяата газар дээрэ толлогдоо, энэнь урда жэлэйхидэ орходоо 1,9 дахин үлүү болоно. Бүхыдөө республика дотор тусхай программын ёноор 15 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра байгша ондо ашаглалгада туушаагдаха ёнотой. Энэ түсэбэй ёноор болоо һаа, барилгашаднай оло дахин хүн зониие баярлуулха хаш.

...Арга шадалаараа барилга эрхилжэ байһан республикынгаа бүхы барилгашадые һайндэрөөрнь амаршалаад, ажал худэлмэритэй байхыень лэ хүсэл даа.

Эльвира ДАМБАЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Роксан» фирмын барилгашад.

А. БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

Мүнөөдэр - Физкультурнигай үдэр

ШАМБАЙ ШАДАЛТАН ШАЛГАРһААР БАЙГ ЛЭ!

Мүнөө үедэ манай комитет хүндэшэг байдалда оронхой. Материально-техническэ бааза тулюур, спортын байшангууд үсөөн. Спортын байшангуудай асуудалнуудые шиидхэхэ талаар түрүүшын алхамууд 1995 ондо хэгдэжэ эхилээ. Тэрэ жэл дүрэ буляалдалгын барилдаагаар олимпийскэ бэлдэлгын түб байгуулагдаа. Тиигэжэ Борсоевой үйлсэдэ байдаг спортзал манай мэдэлдэ оруулагдаа һэн. Һүүлээрнь ЗММК-гай соёлой-спортивна түб ба «Заудинский мелькомбинат» гэһэн нээмэл акционернэ бүлгэмэй спортын байшан мүн лэ маанадта үгтэнэн байна. Мүнөө сагта ЛВРЗ-гэй спортклубай стадион тухай асуудал шиидхэгдэжэ байна. Мүнгэнэй хүсэдөөр һомологдоо һаа, тус стадион өөнэдынгөө бүридэлдэ абаха һэмди.

Бэрхэ, һорилго һайтай спортсменүүдые бэлэдхэл хэхэ талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон зандаа. Хүүгэдэй спортын һургуулинуудай һоригшодто шангахан эрилтэ табигдаха ёнотой. Зарим шабинарынь шадабарияа дээшэлүүлнэгүй. ДЮСШ-нуудай ажаябуулгые, илангаяа финансова хэрэгүүдэйнь талые хинажал байха хэрэгтэй. Бүхы иимэ спортын һургуулинуудые маанадай мэдэл доро оруулбал, ехэ һайн байгаа гэжэ һанагдана. Тиигэбэл һоригшодшье болон тэдэнэй шабинар харюусалгатайгаар худэлхэ байгаа гэжэ һанагдана. Харин ДЮСШ-нууд Эрдэм һуралсалай министерствын бүридэлдэ байһан зандаа. Мүнөө үедэ энэ министерствэдэ энээнһээ гадуур өөрынь шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон ха юм. ДЮСШ-нуудай манай бүридэлдэ оруулагдабалнь, худэлмэримнай өхэ болоошье һаа, бултандамнай ашаггай байха байгаа.

Физкультурын багшанартай харилсаа холбоо бэхижүүлбэлнай, мүн лэ һайн. Тиимэһээ мүнөө үедэ физкультурын багшанартай семинарнуудые үнгэргэхэ тухай БИПКРО-той хэлсээ баталжа байнабди.

34 миллион 246 мянган түхэриг мүнгэн манай комитедтэ бюджедһээ үгтэхэ байһан аад, оройдоол 1 миллион 207 түхэриг һомологдоо. Хэды тиигэбэшье, ажалаа үргэлжэлүүлнээр байнабди. Энэ хэрэгтэмнай Буряад Республикын Президент болон Правительство туһаламжа хүргэнэ. Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В.К.Агалов алишье сагта туһаламжа эрихэдэмнай, арга шадал соогоо туһа хүргэдэг. Мүнөө хүндэ сагта барилдаанай (Б.Ф.Тушемилов), боксын (Е.К.Ханхалаев), һур харбалгын (Б.Ц.Семёнов), санын спортын (Н.С.Малеев), волейболой (В.И.Каниболоцкий), столой теннисэй (С.Д.Намсараев), шатарай (Б.В.Данилов), хүнгэн атлетикын (Г.М.Бербидаев) федерацинууд эдэбхитэйгээр худэлнэ гээшэ. «Дарханинвестстрой», «Байкалфарм», «Ариг Ус», «Акбэс» фирмэнүүд, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Захааминай захиргаанууд ,арга шадал соогоо спортын хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулжа байдаг.

1998 ондо Борис Будаев ветерануудай дунда дэлхэйн чемпион болоо. Барилдаашан Нима-Жаргал Нимаев, боксёр Александр Бахтин, велосипедист Александр Баженов, һур харбагша Булат Батуев, Бальжинима Цыремпилов гэгшэд Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Энэ жэл Россин Олимпиин комитет 2000 ондо Сидней хотодо үнгэргэдэхэ Олимпиин нааданууудта хабаадаха Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ манай 7 спортсменүүдые кандидадуудаар абанхай. Эдэ хэд бэ гэбэл, барилдаашад М.Молонов, Ж.Лхамажапов, Б.Жаргалов, О.Дамдинов, һур харбагшад Б.Цыремпилов, Ж.Тухалова, И.Раднаева гэгшэд болоно.

1999 ондо һурагшадай дунда үнгэргэгдэдэг спартакиаданууд болон худөөгэй нааданууды нэргээхэ, Сурхарбаанай спортын программые үргэдхэхэ түсэбтэйбди. Тиимэһээ ниитын физкультурын ажал мүнөөдэр ябуулагданагүй гэжэ хэлэхэдэ, ехэ алдуу болохо. Эрэмдэг бэетэйшүүлэй дунда үнгэргэгдэһэн республиканска болон регионууд хоорондын нааданууд энээниие гэршэлнэ. Эдээнһээ гадна мэдээжэ, суута спортсменүүдэй шанда хүртэхын түлөө элдэб мүрысөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

Физическэ культура болон спорт хүгжөөлгын талаар гүрэнэй республиканска тусхай программа болон хуули абтанхай. Теэд мүнөөхил мунгэнэй дуталдаһан шалтагаанһаа боложо, хүсэд бэелүүлэгдэнэгүй.

Декабрь һара соо республикын физическэ культура болон спортын талаар хүтэлбэрилгын захирха органуудай байгуулагдаһаар 75 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. Энээндэ бэлэдхэл хэжэ эхилэнхэйбди.

Һоригшодые, физическэ культура болон спортын худэлмэрилэгшэдые, спортсменүүдые Физкультурнигай үдэрөөр амаршалан, элүүр энхые хүсэнэб!

Валерий ИВАНОВ,
Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культурын болон спортын талаар гүрэнэй хорооной түрүүлэгшын орлогшо, Россин Федерациин габьяата тренер.

ТОЛИ

ХУРСА ХУТАГАТА ХУДАНСА ШАРАЙД ОМОГОЙ СУНДЫТАН ТУХАЙ

Бидэ, буряад угсаата арад зон гээшэ, тон hүүлэй жэлнүүдтэ арадайнгаа уг изагуурай бэшэгүүдээр ехээр hонирходог болоhон байнабди. Энэмнай бултанда мэдээжэ ааб даа. Хүн бүхэн уг изагуураа мэдээд, үхибүүдтээ заажа үгэхэеэ hанадаг болоhониинь hайшаалтай. Тэрээн дээрэhээ боложо, айл бүхэн ямар омогой байhанаа мэдээд, «Угай бэшэг» бэдэржэ, буулгажа абадаг болонхой.

Буряад зоной уг гарбал тухай hүүлэй жэлнүүдтэ ехээр бэшэгдэдэг гээшэ. Манай дунда үнинhөө хойшо дэлгэрhэн домогой ёhоор, Монгол-Буряадуудай эшэ үндэhэ табигшад хадаа Бүртэ-Шоно, Гуа-Марал байгаа гэлсэдэгбди. Бүртэ-Шоныи хүбүүн Барга-Баатар гэжэ байhан. Тэрэ гурбан хүбүүтэй байhан гэхэ. Олюудай, Буряад, Хоридой. Хүбүүдэйнгээ ургажа томо болоходонь, эсэгэнь тэдээндээ саашанхи замынь заажа үгэhэн юм гэлсэдэг. Буряад гэжэ хүбүүгээ хажуудаа үлөөгөөд, Байгал шадар байлгаhан гэхэ. Олюудай гэжэ хүбүүгээ баруун тээшэнь эльгээгээд, Хоридой хүбүүгээ хадатай, модотой газарта агнуурыар амидаржа ябахыень эльгээhэн гэхэ.

Хоридой гээшэ Бадай обогой уладhаа гурбан hамга абаhан гэдэг. Ехэ Баргажан-Гоа hамганhаань Алан-гоа басаган гараhан. Хоёрдохи hамган Шаралдайhаа табан хүбүүд түрэhэн - Галзууд, Хуасай, Хүбдүүд, Гушад ба Шарайд. Гурбадахи Нагаадай hамганhаань найман хүбүүд гараhан - Харгана, Бодонгууд, Батанай, Худай, Сагаан, Хальбан, Хайдуул ба Шугаюуд.

Хоридойн арбан гурбан хүбүүдэй табадахи хүбүүн Шарайдhаа долоон хүбүүд гараhан - Худанса, Ахайд, Долоод, Тоботой, Долдой, Хагшууд ба Сунид. Тиигэжэ Шарайдай долоон хүбүүдэй нэрые, Шарайдай долоон хүхүүр гэжэ нэрлэдэг болоhон байгаа.

Ага найман эсэгын арад зоной дунда шарайдууд ехэ олон ажаhуудаг. Юрэ тухайлбаряар, тэдэ Хойто-Агада, Согто-Хангилда, hүдэнтэдэ, Хүнхэртэ ба бэшэшье нютагуудта амгалан тэнюунээр ажаhуунад.

Мүнөө би Согто-Хангил нютагта ажаhуудаг хурса хутагата Худанса Шарайд омогой угай бэшэгhээ Сундытанай үри hадаhад тухай хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб. Согто-Хангил hуурнай хахадынь гэжэ хэлэхээр Сундытан болодог юм. Зүгөөр hүүлэй арбаад жэл соо ехэ олон зон иишэ тиишээ элдэб шалтагаанаар зөөжэ ошоhон байха юм.

Хурса хутагата Худанса Шарайдай угай бэшэг нээжэ харахада, долоодохи үедэ Ашагадай Байнгын Сунды гэжэ хүн 1762 онhоо 1835 он болотор ажаhуурhан байна. Ашагад гээшэмнай Суулгын хүбүүн байгаа. Суулга Түеэрсэгэй, Түеэрсэг Бүүбэлэйн, Бүүбэлэй Энхын хүбүүн байhан гэжэ бэшээтэй байна. Түеэрсэг гээшэмнай Соно, Суулга, Сагуури гэжэ гурбан хүбүүдтэй байгаа. Соно гээшэ Үбэгэн, Өөдэй, Ашагай гэжэ баhал гурбан хүбүүдтэй байhан. Суулга гээшэмнай Батаруу, Ашагад, Бэрхэл гэжэ хүбүүдтэй байhан байна. Батаруу гээшэ гурбан хүбүүдтэй байгаа - Солой, Бадан, Хуяг. Тэдээнэй хүбүүд тус тустаа баhал хүбүүдтэй, саашаа угаа дамжаад ошонод.

Табадахи үедэ ажаhуурhан Суулгын хүбүүн Ашагад гээшэ Эрдэни, Байнхуу гэжэ хоёр хүбүүдтэй байhан байна. Эрдэни гээшэнь долоодохи үедэ 1773 онhоо 1833 он хүрэтэр ажаhуурhан Шантан гэжэ ганса хүбүүтэй байгаа. Шантан дүрбэн хүбүүдтэй, тэдэнь баhал саашаа угаа дамжуулhан хүбүүдтэй байнад.

Мүнөө бидэ Ашагадай Байнхын Сунды гээшэдээ хүрэжэ ерэбэбди. Сунды наймадахи үедэ ажаhуурhан дүрбэн хүбүүдтэй байгаа, тэдэнь - Заята, Жааха, Жада, Ануудари. Сундын Заята баhал дүрбэн хүбүүдтэй байhан байна. Бадма, Ринчин, Цымпил, Жамсаран (hангажы). Бадма гээшэ Шагдар, Жамбал гэжэ хүбүүдтэй байhан гээд, саашань мэдэгдэнэгүй. Цымпил Цырен гэжэ хүбүүтэй. Цырен Галдан гэжэ хүбүүтэй байhан. Заятын Жамсаран гээшэ Доржо, Галсан, Нордоб гэжэ гурбан хүбүүдтэй байhан. Тэдэнэр Согто-Хангилда хамтарал тогтоолсоод, бүхы наhаараа элдэб ажал хээд, хожомынь наhа бараhан. Тэдэнэр тус тустаа үхибүүдтэйнүүд. Доржо гурбан хүбүүдтэй байhан - Дондок, Дашанима, Баясхалан. Дондогой Владимир, Александр, Бадма, Баяр гэжэ дүрбэн хүбүүд байха. Үхибүүдынь нютагтаал ажаhуудаг. Жамсаранай Галсантан дүрбэн хүбүүдтэй, тэдэнь - Галдан, Санзаяа, Дэлгэр, Габзан. Галдантан Дэлгэр хүбүүтэй, Санзаяатан Баяр Баатар гэжэ хоёр хүбүүтэй, Дэлгэртэн Шойжалсан, Ринчин-Доржо, Очир гэжэ гурбан хүбүүдтэй, Габзантан зургаан хүбүүдтэй - Эрдэм, Бэлигтэ, Зорикто, Дамбижалсан, Элбэг, Баир. Эдэнэр түрэл нютагтаа ажаhуунад.

Жамсаранай Нордоб гээшэ хоёр хүбүүдтэй байhан. Абида Нордопов нютаг нуга соогоо хүндэтэй хүнэй нэгэн, олон үхибүүдтэй, Базарсада Жамса гэжэ хоёр хүбүүдтэй, мүн олон басагад бии. Нордопов Жамьян гэжэ хүбүүн бии. Сундын ехэ хүбүүн Заятын үри hадаhад тухай тобшохоноор хэлэжэ дүүргэбэб.

Мүнөө Сундын хоёрдохи хүбүүн Жааха гээшын хойшонхи хүүгэд тухай хөөрэлдэе. Жааха гээшэ Намсарай гэжэ хүбүүтэй байhан. Намсарай юhэдэхи үеын хүн байна. Тэрэ гурбан хүбүүдтэй байhан - Санжа, Шойдон, Цыдып (Харалдуу). Санжын хүбүүн Тогоон. Тэрэ дайнай hүүлээр Амидхааша зөөжэ ошоод, тэндээ удаан сагта ажаhуурhанаа, наhа бараа hэн. Тогооной нэрэ нэрлүүлжэ ябаhан Бата гэжэ хүбүүн байха, мүн олон басагад бии юм. Бата Чингис гэжэ хүбүүтэй. Санжын дүү Шойдоной уг таhаршана. Шойдоной дүү Цыдып (Харалдуу) гээшэ гурбан хүбүүдтэй байhан - Цыренжаб, Содбо, Батоцырен (Батууха). Цыренжаб Цыжип гэжэ хүбүүтэй, тэрэ наhаараа автомашиныи жолоошон ябаа, мүнөө амаралтада гаранги, Нима, Баатар гэжэ хүбүүдтэй байха. Харалдуу Содбын нэрэ нэрлүүлжэ ябаhан Баяр гэжэ хүбүүн байха. Харалдуугай Батацырэнэй (Батуухын) Баяр хүбүүн Намдак, Бата, Тимур гэжэ гурбан хүбүүдтэй. Батацырэнэй түрэhэн Цыбжит басаганиинь Согто-Хангилда ажаhуудаг юм.

Сундын гурбадахи хүбүүн Жада гээшэ юhэн хүбүүдтэй байhан, тэдэнь - Баянда, Бадма, Цыремпил, Бобоон, Наянтай, Цынгэ, Цүндэб, Цындэй, Цыдэн. Баянда юhэдэхи үедэ ажаhуугаа. Цыдэн гэжэ хүбүүтэй байhан. Тэрээнэй хүбүүн Содном Цыденов, Содномой хоёр хүбүүд -Батодоржо, Баяр гэгшэд гэр бүлөөрөө Ага тосхондо ажаhуунад. Жадын хоёрдохи хүбүүн Бадма гээшэ Жамбал, Даша гэжэ хоёр хүбүүдтэй байhан байна. Жамбал Сандан гэжэ хүбүүтэй байгаа ха. Дашаhаа саашань юумэн мэдэгдэнэгүй. Жадын гурбадахи хүбүүн Цыремпил гээшэ Лодой гэжэ хүбүүтэй байhан, Лодой Лосол гэжэ хүбүүтэй байгаа, саашаа уг таhалдаа. Жадын дүрбэдэхи хүбүүн Бобоонhоо эхилээд, саашанхи юhэдэхи хүбүүн Цыдэн хүрэтэрөө үхибүүдынь угай бэшэгтэ бэшэгдээгүй, таhалдашана.

Сундын дүрбэдэхи хүбүүн Ануудари гээшэ 1864 ондо ажаhуурhан, наймадахи үеын хүн болоно. Ануудари гээшэ табан хүбүүдтэй байгаа - Цыдэн, Цыремпил, Даша, Сампил, Жамса. Ануудариин Цыдэн дүрбэн хүбүүтэй байhан - Чирнин, Цыремпил, Гончикжаб, Цырен-Гомбо. Цыдэнэй Чирнин хоёр хүбүүдтэй байгаа, тэдэ - Ошор, Цынгэ-Самбуу. Тиигээд саашадаа уг гарбалынь таhаршана.

Цыдэнэй Цыремпил гээшэ дүрбэн хүбүүдтэй байhан байна - Цыренжаб, Дугаржаб, Нимажаб. Цыремпилэй Цыренжаб (1892-1965) Дамба-Ринчин хүбүүтэй, Дамба-Ринчинтэн дүрбэн хүбүүдтэй - Баяр (1958 оной), Баатар (1960), Бадма (1969 оной), Балбар (1978 оной).

Цыремпилэй Цыбенжаб (1909 - 1943) Сагаан-Хүбүүн (1932), Бальжинима гэжэ хоёр хүбүүдтэй, Сагаан-Хүбүүн Солбон гэжэ хүбүүтэй. Бальжинимань Баяр, Баатар, Саян гэжэ гурбан хүбүүдтэй. Цыремпилэй Дугаржаб Нимажаб хоёр хүбүүдынь залуугаар наhа бараhан ха.

Ануудариин Цыдэнэй Гончикжаб Гонгор (1916-1941) гэжэ хүбүүтэй байhан, Гонгорой нэрэ нэрлүүлжэ ябаhан Батажаргал хүбүүн ябана. Цыдэнэй Цырэн-Гомбын уг таhаранги.

Сундын Ануудариин хоёрдохи хүбүүн Сампил гээшэ 1843 ондо ажаhуурhан байха юм. Сампил долоон хүбүүтэй байhан. Ехэ хүбүүн Сандан гээшэ хүбүүгүй, Дыжидма Жалма гэжэ хоёр басагадтай байhан. Хоёрдохи хүбүүн Галдан (Хара хүбүүн) наhа бараhан. Гурбадахи хүбүүниинь Моргоон гээшэ Доржо гэжэ хүбүүтэй байhан юм. Тэрэ hая болотор ажаhуурhанаа, наhатай боложо, наhа бараа hэн. Доржын нэрэтэй Дугар, Баяр, Батоцырен, Батажаргал хүбүүд байhан. Доржын Дугар гэр бүлэ соогоо Дашарабдан, Владимир, Дашацырен гэжэ гурбан хүбүүдтэй юм. Моргоон Доржын Баяр Батомунко гэжэ хүбүүтэй. Батоцырен залуугаар наhа бараhан юм. Доржын Батожаргалтан дүрбэн хүбүүдтэй - Баяр, Аюша, Зоригто, Жаргал. Батожаргал гэр бүлөөрөө нютаг соогоо хони харадаг. Сампилай Цыгыдаа гэжэ Агын дасанда лама байhан. Удаадахи табадахи хүбүүн Базар гээшэ Батажаргал, Ванчик, Вандан гэжэ гурбан хүбүүдтэй, мүн гурбан басагадтай байhан. Ехэ хүбүүн Батожаргал, мүн Ванчик гэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадажа, баатарай үхэлөөр унаhан. Гурбадахи хүбүүн Вандан Базарович гурбан хүбүүдтэй - Болот, Володя, Бата. Ехэ хүбүүн Болодойхи Данзан гэжэ хүбүүтэй байха. Сампилай зургаадахи хүбүүн Санжаа гээшэ гурбан хүбүүдтэй, олон басагадтай байhан. Ехэ хүбүүн Аюшань сэрэгэй албанда ошоод, hөөргөө бусаагүй. Хоёрдохи хүбүүн Цымпилынь нютагтаа ажаhуудаг. Цымпилтэн гурбан хүүгэдтэй - Түмэр, Тунгалан гэжэ хүбүүд, Максар гэжэ басаган. Түмэр хүбүүн нютагтаа багшалдаг, Солбон, Эрдэм, Зориг, Мүнхэ гэжэ дүрбэн хүбүүдтэй юм. Тунгалан гэр бүлөөрөө Ага тосхондо ажаhуудаг, Аюша Арсалан гэжэ хоёр хүбүүдтэй юм. Сампилай Санжаагай одхон хүбүүн Вампил гээшэ гэр бүлөөрөө Ага тосхондо ажаhуудаг. Вампилтан хоёр хүбүүдтэй -Серёжа Аюр. Серёжа хүбүүнтэниинь бүлэ соогоо Цыдып Цырен гэжэ баhал хоёр хүбүүдтэй байха юм. Эдэ хүбүүдэй эсэгэ, хүгшэн аба болохо Сампилай Санжаа гээшэ наhан соогоо хамтын ажалда хара бэсэ гамнангүй hалирhан хүн байhан юм. Тэрээнэй хээгүй ажал гэжэ байгаагүй гэхэ. Анзаhаар газар хахалаад, таряа талха ургуулдаг, үбhэ сабшаад hүрилдэг, тэрэнээ шэрэдэг, нютаг соогоо олохон худагуудые малтаhан, дайн үедэ газар доро орожо, шуудууhэ малтаhан, наhанайн амаралтада гарахынгаа урда олон жэлдэ малшанаа хонишоноор ажаллаа.

Ануудариин Сампилай долоодохи одхон хүбүүн Гончик гэжэ байhан. Тэрэ байнгын ажалшан ябаhан. Гомбын нэрлүүлжэ ябаhан Бальжинима гэжэ хүбүүн бии. Бальжинима механизатор, хожомынь малчин болоо hэн. Бальжиниматан олон үхибүүдтэй айлайхи. Хүбүүдынь - Баатар (Олег), Баяр, Санжаа. Бэшэниинь бултааран басаган байха.

Сундын Жадын Баянда Цыдэнэй хүбүүн Содном гэжэ нютаг соогоо яhала нэрэ нэрлүүлhэн хүн байгаа. Зан хүбүүн ябахадаа, Жэбхэзэнэ ажаhуурhан шанга шадалтай. Шариин Шагдарай адуушанда байжа үзэhэн. Хожомынь хамтаралай тогтохоор түрүүлэгшын орлогшоор ажаллаhан, хүн зоной туда ехээр hанаагаа табиhан хүн байха.

Сундын Заятын Жамсаранай Галсанай хоёр хүбүүн тухай халта тогтожо, хэлэхэ үгэ хэлэнгүй гаража болохоор бэшэ байна. Галсанай ерэ хүбүүн Галдан, Галсанов гээшэ дайн сэрэгтэй ябаhан, механизатор мэргэжэлтэй ябаhан нютаг соогоо хонин ажалда ехэ амжалта туйлажа, Ажалай Улаан Тугай хоёр орденуудтай шагнагдаhан, хүн зонд хүндэтэй ябаhан хүн юм hэн. Хатуу үбшэн хайрлаагүй абаашажал hалаhан юм. Галданай дүү хүбүүн Санзаяа. Галсанов гээшэ нютагтаа удаан сагта сомон зүблэлтэй түрүүлэгшээр ажаллажа, хоёр ойрын нютагуудта баhал мэдээжэ болоhон байха.

Угай бэшэгүүдтэ хүн зоной нэрэнүүд бэшэгдэhэн байдаг гээшэ ааб даа. Тиимэ тулада бидэнэр уг изагуураа мэдэхэ оролдодог, угаа саашаа дамжуулха хүбүүн үринэртэй байхые хүсэдэг зон гээшэ аабзабди. Угайнгаа бэшэгүүдые уудалан үзөөд, гэр бүлынгээ түрүүшүүлэй, түрэлхидэйнгээ наhанайнь намтарые бултаарамэдэдэг hаамнай, ямар hанаатай байгаа гээшэб гэжэ hанаха юм. Тиимэ тула мүнөө үеын «Гэр бүлымнай намтар» гэhэн дэбтэртэй болоо hаань, ямар юумэн хэгдэхэ байна гээшэб. Элдэб зоной ерэхэдэ, тэдэнтэй хөөрэлдэжэ сагаа үнгэргэхэ орондо, «Гэр бүлымнай намтар» гаргаад, урдань табижархихаяаха юм? Энээн тухай таалалдаг бодомжолжо үзыт, hонинуудта хуудаhануудта бэшыт гэжэ байнаб.

Энэ тэдыгээр бага сага хаалтай тээшээ хадууржа байгаад, хурса хутагата Худанса Шарайд угай Сундытанай үри hадаhад тухай хөөрөөгөө дүүргэбэб. hонинойнгоо нюурнуудта үлдэжэ бэшэгүүдhээ бага сага үлдэжэ байгаа haa, hонирхолтой байна hэн гэжэ hанагдана.

Дамба-Ринчин ЦЫРЕНЖАПОВ,
штатна бэшэ корреспондент.
Доржо Гомбоевой нэрэмжэтэй шангай лауреат.

Согто-Хангил.

Ажабайдалhаа hабагшатай хөөрөөнүүд

Дамдин ОШОРОВ

«ЭГЭЭЛ ДУРАТАЙ ХЭШЭЭЛНИ - БУРЯАД ХЭЛЭН»

Үбэлэй янгинама хүйтэнэй үдэр манай табан дабхар гэрэй үдавал соо hүниин тэн багаар үймэр боложо, бидэ hэрижэ үбсалаад, газаа гарахаар бэлэн байна гэhэн пожарнигуудай ханга гэгшын захиралта үтгэхэ баатай болоо hэмди. Иигэжэ шэб харанхы байра оогоо арай гэжэ үүр сайлгаа эмдэ. Тезд үглөөгүүр халуун айгаа уунгүй яажа тэсэхэбши?

Ушар тиимэhээ зэргэлээд ааhан гэртэ hуудаг танил ялдаа хонходожо, болоhон шараа хэлээд, тэдэнэйдээ ермосэ абаад, сай шанажа сархаа ошоо бэлэйб.

Кухни соонь эзэн эхэнэртэй нтаалдажа hуутарнай, одхон үбүүниинь орожо ерэhээр: Сайн байна, таабай», - гэжэ үриадаар мэндэшэлбэ. Уhан үдэдаар дуугархадань, угаа гэзэр баярлаhандаа, толгойень ельбэзэд, зугаагаа үргэлжэлүүлээ эмди. Залуу хүршынгөө үбүүдые танидагшье hаа, эдэнэртэй hуужа хөөрэлдэхэ ушар энэ үдэр болотор үнтаалдаагүй ха юм.

Хүршымнай одхон хүбүүн Тимур гэжэ нэрэтэй, 51-дэхи hургуулида, 3-дахи класста hурадаг, эгээл дуратай хэшээлынь - буряад хэлэнэй хэшээл юм. Буряад номуудые, «Буряад үнэн» сонинии hонирхон уншадаг тухайгаа хэлэжэ үгэбэ.

- Шинии олиггүй hонирхон уншаhан «Наран hүниндөө унтадаг гү?» гэжэ номой автор бэеэрээ хажуудашни hуунал даа, - гэжэ эжынь хүбүүндээ хэлэбэ. Хүбүүниинь hуурихаа зүгыдэ хадхуулhандал гүйжэ бодоод:

- Мүнөө хүрэтэр уран зохёолшотой зугаалдахаhаа байха, нюур нюураараа уулзажа үзөөгүй бшууб! Танай бэшэhэн ном соохи рассказуудые бултыень оло дахин уншаhандаа, тэдэнииетнай сээжээр мэдэдэг болонхойб, - гэжэ тоб байса хэлэбэ.

Зай тиигэбэл, нэгэ рассказ сээжээр хэлээд үгэ даа, - гэхэдэмни, Тимур тэрэ дороо «Миисгэйн hахал», «Шүдхэр», «Хадааhан» гэжэ рассказуудыемни уран гоёор хэлээд үгэбэл даа.

Эгээл энэ үедэ будильник ханхинажа, найман час харуулба, Тимур үтэр түргэн хубсалаад, hургуулидаа ошохоо гүйжэ гараба. hүүлээрнь эжынь үнгэрhэн намар болоhон ушар тухай хөөрэжэ үгэбэ. hургуулиин үхибүүд бүхы классааараа Дээдэ-Онгостойдо экскурсида ошохо болоhон байгаа. Эжынь Тимурайнгаа хармаанда печени, конфетэ хэжэ үгөөд, иигэжэ захина: «Модон соо ороhоор, абажа ябаhан эдеэ хоолhоо байгаалидаа, бурхандаа үргэдэг ёhо заншал бии юм, мартангүй үргөөрэй».

Үдэшэлэн хүбүүнэйнгээ ерэхэдэ, эжынь hонирхобо: - Миниингээ захяа мартангүй дүүргээ гүш даа?

Тимур эжынгээ захяа гол таhа мартажархиhан аад, тэрэ дороо иигэжэ харюусаба:

- Эжы, хүлисэгты, танайнгаа захяа дүүргээгүйб: бурханда конфеткэ үргөө hаамни, тэрэтнай диатезтэй болошохол!

Тэрэ гэhээр hүбэлгэн Тимур хүбүүнтэй уулзаха бүреэ шэнэ hониноо зугаалдадаг болонхойбди.

ДАРЖАА ТААБАЙ

Алтан намарай намдуу үдаахан нэгэ үдэр Даржаа таабай поликлиникэ хүрэжэ ирээд, тэрэнэй коридор соогуур ябажа ябаhаар, «Ухо, горло, нос» гэдэг гаршагтай үүдэнэй ажуудa зогсожо тоншоходонь, нэг сагаан халаадтай залуухан ханасаган бултайн хараад, орожо болохо гэбэ. Даржаа таабай столой саана hууhан врачые үндэшэлээд, ерэhэн хэрэг, зорилгоо зугаалба:

- Тезбиимни дүлии болоhонхой, миниингээ хэлэhые мүүгаар дуулана. Хүндэтэ доктор, тезбиидэм түhалыт даа, таниие ехээр лэ гуйнаб!

- Хүгшэнтнай хэды алхам зайhаа мүүгаар дууладаг болонхойб?

Даржаа таабай бамбагар ханалаа эльбэсэгээн:

- Хүлисэгты доктор, хэды шэнээн зайhаа мүүгаар дуулдагыень хэмжээгүйлби, - гэжэ харюусаба.

- Зай тиигэбэл, таабай, гэртээ ошоод, хүгшэнэйнгөө хэды алхам зайhаа мүүгаар дуулдагыень элирүүлээд, намда хэлэхэдэтнай, юу хэхыетнай заажа үгэхэб, - гэжэ доктор харюусаба.

Даржаа таабай гэрэйнгээ үүдэ нээhээр:

- Дулмаа, бишни угаа ехээр үлдэшооб, намдаа амтатай хоол бэлдээ гүш? - гэжэ кухни соогоо hууhан шабгансадаа хандаба. Харюу дуулдабагүй.

Гэртээ орожо, гутал хубсаhаяа тайлажа, байрадань табяад, хүгшэндөө дахин хандаба. Харюу дуулдабагүй.

Кухниингаа үүдэндэ дүтэлөөд, үшөө шангаар асууба. Харюу дуулдабагүй. Аяга шанагаяа угаажа байhан хүгшэнэйнгөө шэхэндэ дүтэлөөд, Даржаа таабай илдамханаар хэлэбэ:

- Дулмаа, угаа ехээр үлдэнхэйб, намдаа хоол бэлдээ гүш даа?

Л.ГЕРГЕНОВЭЙ зураг.

Шабгансань эрьелдэжэ, таабайнгаа урдаhаа сухалтайгаар харан хэлэбэ:

- Эгээл дуратай хоолыешни - үндэгэ шаранхайб гэжэ шамда дүрбэдэхиеэ хэлэжэл байнаб, харин шимни газаагуур зайжа забижа ерэхэдээ, модон дүлии болошоно ха юмши, үмхи түгсүүл!

Шажанай hонинуд

БУХА НОЁН БААБАЙН МҮРГЭЛ

Монгол hайхан оронhоо манай республикадаа айлшаар Сэрэн зааран - бөө ерэнхэй. Манай айлшан Түнхэнэй аймагай Буха ноён баабайда мүргэл хэхээр аян замда мордобо.

Хүндэтэ айлшанаа Буряад оронойминай «Бөө мүргэлэй эблэлэй» бөө, удаганар үдэшэлсэнэ. Ехэ энэ мүргэлдэ Усть-Ордын округой бөөнэр, удаганар ерэхээр хүлеэгдэнэ.

Буха ноён баабайда үнгэргэгдэхэ мүргэл мүнөөдэр, августын 8-най үдэр эмхидхэгдэхэ.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ.

...ТҮБЭД ЭМШЭЛЭЛГЫН ТҮБ НЭЭГДЭХЭ

Анаагай дасанай нэрээтэ Хори тосхондо бодхоогдожо байhан дуганда али болохоор түhаламжа хүргэхэ үрэлтнайгаар аймагайнгаа бүхы хүнүүдтэ, эмхи зургаануудай, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандалга гаргаба. Хэрбээ энэ дуган түргэн ашаглалгада тушаагдабал, нэгэдэхи дабхартань түбэд эмшэлэлгын түб нээгдэхэ юм. Тусхай hургуулитай эмшэ ламнуудтнюнагайнгаа зоной элүүр эмхын түлөө зальбархаhаа гадна, аша үрэ ехэтэй арганламжын хүдэлмэринүүдые эрхилхэ гээд онсололтой.

Зоной хэрэгтэ зорюулагдаhан энэ дуганай барилгада али болохоор түhаланя.

Далай ХУБИТУЕВ.

ГЭСЭРЭЙ БУУСА АРАМНАЙЛАГДАБА

Байгша оной июлиин 31-нэй үдэр Гэсэрэй бууса арамнайлгын баяр ёhолол боложо, хотын албан болон ниитын эмхи зургаануудай олон түлөөлэгшэд энэ хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаба.

Хэдэн жэлэй урда Абай Гэсэрэй 1000 жэлэй ойн баярые үргэнеер тэмдэглэлгын оршондо Вахмистрово тосхонhоо холо бэшэхэнэ Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр гарадаг хүүргын дэргэдэхи 2 hогоондо табигдаhан хабсагайн хойто таладахи үзэсхэлэн газарта буряад арадай hүр hүлдые үргэхэ зорилготойгоор Гэсэрэй бууса түхеэрхэ шиидхэбэри абтаад, энэ газарта Еши-Лодой римбүүшын хабаадалгатайгаар бүмбэ нюугдаhан, 3 сэргэ табигдаhан бэлэй. Россин субъектнүүдтэ ородог Буряад Республикын, Агын болон Усть-Ордагай буряадай автономно округуудай хани барисаанай, нэгэдэлэй нангин hүлдын тэмдэг - эдэ сэргэнүүд болоhон юм. Энэ нангин сэргэнүүдэй хажууда 4 бахана дээрэхи hэеы гэрэй орой мэтэ хушалтань алтан шаргал Наранай, ажамидаралта эхэ Газарай, хүхэ манхан Тэнгэриин hүлдэ тэмдэгүүдээр шэмэглэгдэнхэй. Россин арадай уран зурааша Даши-Нима Дугаровай хүтэлбэрилдэг бүлэг Гэсэрэй бууса зохёон шэмэглээ.

Гэсэрэй бууса нээлгын ёhололдо ВАРК-ын президент Д-Н.Дугаров, Ивалгын аймагай нютагай өөhэдын хүтэлбэриин захиргаанай толгойлогшо Л.Бурков, Россин Федерациин арадай артист М.Жапхандаев болон бусад олон хүн үгэ хэлээ.

Удаань Еши-Лодой римбүүшэ Гэсэрэй бууса арамнайлгын уншалга бүтээбэ. Уншалгаяа бүтээhэнэйнгээ удаа Еши-Лодой римбүүшэ эндэ сугларhан хүнүүдтэ, Буряад орондо ажаhуудаг бүхы үндэhэ яhатанда хандажа, иигэжэ айладхаба:

«Энэ нангин бууса hайндэрэй, архидалгын газар болохо ёhогүй. Эндэ шүтэхэеэ ерэhэн хүн бүхэн сэбэр hайхан сэдьхэлтэй, найдалтай байха зэргэтэй. Архи, тамхи огто хэрэглэжэ болохогүй. Эхэ байгаалитаяа хүйhеөрөе холбоотой мэдэрэлдэ абтаха, оюун бодолоо hэргээхэ хэрэгтэ энэ нангин Буусын гол үүргэ дүүргэхэ байhанда этигэжэ, зальбаржа байhанаа айладханаб».

Чингис ГОМБОИН, журналист.

Балдан САНЖИН

УhАНАЙ ГОМДОЛ

Би уhанби. Юрын уhанби. Дуhалнуудни шулуу нүхэлжэ шадаха. Дуhалнуудhаамни гол ороhон, нуур далай бии болодог. Минии дуhалнуудаар фабрика, заводууд, электростанцинууд хүдэлдэг. Үбhэ ногоо, сэсэг жэмэс, ой модо, орооhо таряа үргүүлдагби. Амитадые ундалуулдагби. Хүн зондо туhатайб. Минии шэргэшоо hаа, юун бололтойб? Бодожо үзэгты.

Тиингэhээ, зарим хүнүүд юундэ намайе тоодогүй гээшэб. Хара уhан харамтай бэшэ гэхэhээ гадна, «уhан тархиш», «уhан муртэй урагшагүй амитанши» гахэ мэтээр намайе муу жэшээ болгодог. Тезд яахаб, энээнhээ муудаха бэшэб. Харин намайе бузарлахань муу. Хамаг хог богоо, элдэб шорой шохойгоо hуба руумни угаадаhа адхаборимин газарнууд элдэб хоротой угаадаhа, үлэгдэлөө соргоор нам үрүү урадхадаг - энэнь юунhэшье доро.

Гол мүрэн уташье hаа - адагтай, харгы зам холошье hаа - мухартай гэжэ мэдэдэгүй хүнүүд бии. Тэдэнэр хадалангаа, таряалангаа уhалхадаа хайша хэрэгээр хобоо руу урадхадаг. Заримдаа ханаабыемни хаадаггүй, урдаhан тээшээ хэрэггүйдэ урдажал байдагби. Зарим үхибүүд hубагыемни hэдэлээд хонхосог, хобо руу хэрэггүйдэ табижа, шабар шалбааг болгодог. Энэнь үхибүүдтэ наадан юм бэзз. Харин намда ханяадан. Уhанай муу шалбааг гэлсэдэг ха юм.

Үхибүүд намда дуратай. Зүб ааб даа. Уhанда тамардаг, шунгадаг, эрьедэмни hэрюусэдэг. Тиимэ аад, намайе булангиртуулхань, бузарлахань муу. Эрьеымни сэсэг, ногоо үлтидэг, бургааhа hөөг хухалдаг. Тиихэдээ ееhэдтөөл муу юумэ хэнэ гээшэ. Үшөө энэнь багадаад, шугы соохи ожорhотой багахан нуурта байрлаhан нугаhадые, тэдэнэй дальбараануудые хэдэн тоомгүй хүбүүд хүлгүүлээ.

Рогаткаар харбаа, дальбараануудыень уhанhаа гаргажа байжа хаяа. Эндэ уhан гэмтэй бэшэл. Гомдохоор!

Би уhанби. Үгы боложо шадахагүйб! Хүн зоной, амитадай түhада байнаб. Намайе гамнагты. Бү бузарлагты.

ҮРГЭН ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРХЭНЬ

Баргажан hууринай анхан тогтоогдоhоор 350 жэлэй ойн баярые тэмдэглэхэ хэмжээ ябуулганууд программа баталагдаа. Тиигэжэ августын арбан табанда «Баргажан – түүхэтэ хото» гэhэн эрдэмэй – практическа конференци үнгэргэгдэхэ юм. Тэрэшэлэн 1648 ондо баригдаhан Баргажанай острогой hуурида дурасхаалай хүшөө баяр ёhололой оршондо нээгдэхэ. Москва хотын, Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй артистнуудай концерт энэл үдэртөө харуулагдаха. Хуршэ Прибайкалиин болон Хурамхаанай аймагуудай, Тарбагатайн аймагай шэмээшэгүүдэй уран hайханай бүлгэмүүд тус харалга-концертдэ хабаадахаар уригданхай. Үглөөдэрынь, августын 16-да hуурина «Найрамдал» стадион дээрэ «Баргажан голой баатарнууд» гэhэн спортивна hайндэр үнгэргэгдэхэ. Тиихэдэ «Баргажанай ярмаг» энэ үдэр хүдэлмэрее эхилхэ. hайндэрэй түгэсхэлдэ хүгжэмтэ шоу-программа мүн лэ дурадхагдаха юм. Аймагай бүхы эмхи зургаануд, ажахынуд Баргажан hууринайнгаа 350 жэлэй ойн баярта бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ябуулна. Тиигэжэ Баргажан hууринай гудамжануд сэбэрлэгдээ, зарим байшангуд заhабарилагдаа. Үнэн алдартанай эндэхи hүмэ заhабарилагдажа, шэнэ хонхо эндэнь тодхогдоо. Тиихэдэ аймагай газетын коллектив hайндэртэ зорюулжа, түүхын хуудаhануудта зорюулагдаhан элдэб буклет болон программануудые зохёогоо. Тиихэдэ журналист Николай Угрюмовай «Манай ажаhуудаг Баргажан тосхон» гэhэн нэрэтэй ном hаяын үдэрнүүдтэ типографиhаа гараха юм.

Баваасан ГОМБОЕВ.

Байгал-шадарай-нютагуудта

ҺУРГУУЛИИН ЯАРМАГ

Августын 4-дэ Ленинэй гудамжын 35-дахи байшан соо акционернэ «Улан-Удэнская ярмарка» бүлгэмэй эмхидхэһэн һургуулиин яармаг хүдэлмэриеэ эхилбэ. Эндэ һургуулида хэрэгтэй элдэб хэрэгсэлнүүд (дэбтэр, ручка, карандаш, дневник, баллуур гэхэ мэтэ) наймаалагдана. Һургуулиин номуудыешье худалдажа абаха аргатайт. Сэнгүүдынь хямдахан гэжэ тэмдэглэлтэй. Мүн спортын хэрэгсэлнүүд - элдэб янзын бүмбэгэ, шатарай, даамай болон спортын бусад зүйлнүүд худалдаанда табигданхай.

Һургуулиин яармагта илангаяа үхибүүдэй хубсаһа хунар элбэгээр дэлгэгдэнхэй.

Тус яармаг августын 31 болотор үргэлжэлхэ юм.

Борис БАЛДАНОВ.

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

НЭЭМЭЛ БЭШЭГЫНЬ ҮНДЭҺЭТЭЙ

Загарайн аймагта гэр байрын-коммунальна ажахынуудай директорнуудэй совет байгуулагдаба. Энэ совет аймагай коммунальна ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэдэй эрхэнүүдые хамгаалха зорилготой юм. Һаяхан тус совет республикын Президент Л.Потаповта нээмэл бэшэгээр хандаба.

Аймагай гэр байрын-коммунальна ажахыда тон орёо байдалай тохёолдоһон ушарһаа Танда хандаха баатай болобобди гээд тэндэнь хэлэгдэнэ. Ашаглагдажа байһан гэр байрануудта һүүлэй хэдэн жэлэй түршада ямаршье заһабари хэгдэнэгүй. Үбэлдэ бэлдэхэ худэлмэримүнгэнэй үгы ушарһаа ябуулагданагүй. Уһаар, дулаагаар хангалгын, канализацийн түхеэрэлгэнүүдые, котельнэнүүдые заһабарилха гэхэдэ олон хэрэгсэлнүүд дуталдана. Коммунальна хангалгын түлөө оруулагдаһан түлбэри хаанашье хүрэнэгүй. Мүн манай һалбаришн худэлмэрилэгшэд жэлһээ үлүү саг соо салин хүлһэеэ абанагүй. Зоной тэсэбэри захагүй бэшэл. Кемеровын шахтёрнуудай жэшээгээр түмэр зам хааха дурадхалнуудшье ородог боложо байна.

Үгышье һаа, аймагай түбтэ ажаһуудаг хүн зониие, түмэр харгые уһаар хангадаг түхеэрэлгэдэхи зайн гал унтарааха асуудалшье гарана. Хүндэтэ Президент, манай һалбаришн байдалые тогтонижоруулха талаар бодото хэмжээ абахыетнай гуйнабди. Һунгалтын үедэ манай худэлмэрилэгшэд Танай түлөө дуугаа үгөөһэмдигээд, энэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Д.ШАГДАРОВ.

Спорт

РОССИН ҮШӨӨ НЭГЭ ЧЕМПИОН

Хүнгэн атлетикээр Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москва хотодо боложо дүүрэбэ. Манай республикын хүнгэн атлетүүд яһала амжалта туйлаа гээд тэмдэглэмээр. Сергей Чижов арбан километрэй зайда эрхимлэжэ, Россин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Баяр БОДИЕВ.

МЭРГЭШҮҮЛЭЙ МҮРЫСӨӨН ЭХИЛХЭНЬ

Һур харбалгаар уласхоорондын классай спортын мастер, Россин чемпион, Россин арадуудай спартакиадын чемпион Цыденбал Цыренжаповай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн Түнхэнэй аймагай Аршаан һууринда эдэ үдэрнүүдтэ эхилхэнь. Энэ мүрысөөндэ манай республикын һур харбагшадһаа гадна Шэтын, Эрхүүгэй, Алас-Дурна зүгэй спортсменүүд хабаадахаар хүлеэгдэнэ.

Баваасан ГОМБОЕВ.

АМЕРИКЫН «ОДОДТОЙ» ХАМТА

Августын 6-7-ной үдэрнүүдтэ Х.Намсараевай нэрэмжэ Буряадай гүрэнэй академическэ драмын театр соо «Саг шубуунай дуун» гэһэн нэрэтэй зүжэгэй премьерэ болоо.

Энэ зүжэг «Бальжан хатан» гэһэн түүхэтэ домог дээрэ үндэһэлэгдэнхэй. Тус зүжэгтэ Америкын Нью-Йорк хотын Ла Мама театрай «Яра артс групп» бүлгэмэй гэшүүд, буряад драмын театрай артистнар Эржена, Саян Жамбаловтан, Эрдэни Жалцанов болон ВСГАКИ-гай оюутад наадана. Мүн Америк талаһаа уран зурааша, зу табигша Ватоку Уено, Том Л Мэрэдит Райт болон бу артистнар Улаан-Үдэ х ерэһэн байна. Тиихэдэ зужг премьерэдэ Ла Мама теат директор Элен Стюарт ерэ байна.

* * * *

СОЛОНГОС АЙЛША

Һаяхан Буряадай гүрэнэй университедэй актова зал соо концерт үнгэрбэ. Тэндэ Солонгос гүрэнэй соёлой габьяата ажал ябуулагша, технологическа эрдэмэй доктор, профессор, Уласхоорондын академиин естественнэ эрдэмэй академик Пак Сугван Солонгос арадай дуунуудые гүйсэдхөө. Мүн Чхолодо провинциин гүрэнэй филармониин профессор Чэнг Тхэсу дэгым болон чанхо гэһэн инструментнүүд дээрэ наадажа, зал соо сугларагшадые баясуулба. Байкальск хотодо үнгэргэгдэжэ байһан «Байкальск-98» гэһэн уласхоорондын залуушуулай фестивальда эдэ хабаадажа байһан аад, заб лалай үедэ Улаан-Үдэ хотодо най айлшалһан байна. Мү Буряадай республикын габья артистнар Дымбрын Ринчин Сэдэб Ванчикова болон бу буряад, ород, солонгос ара дуунуудые гүйсэдхэжэ, айл та һайшаагдаба.

Гэхэтэй хамта Солон гүрэнэй Тэгу хотын уни ситедэй ректор Ли Хе Буряадай, Эрхүүгэй уни ситедүүдтэ солонгос хэл таһаг нээхэ гэһэн хэлсээ бата зорилготойгоор ерэһэн бай

Светлана ЖИГЖИТО

УҺАН БЭШЭ, АРХИ БЭЕЫЕ ҺАЛГААД

«Арадай элүүр байдалай түлөө» гэһэн эблэлэй гэш арбадахи съезддээ Челябинска областиин Миасс хот сугларжа зүблэбэд. Россин Федерациин бүхы регионуу болон СНГ-гэй гүрэнүүдһээ 5 мянга гаран хүн съезд ажалда хабаадаа юм. Манай республикаһаа 20 гар түлөөлэгшэд, дээрэ нэрлэгдэһэн эблэлэй Буряа республиканска координационно соведэй хүтэлбэрилэ Сергей Аникин түрүүтэй съездын делегадууд байгаа.

Тус съезддэ бүхы дуратайшуулай хабаадажа шадаагүй ехэ харамтай гэжэ тэмдэглэхээр: Тиимэһээ Эрхүүгэй мо элүүр энхэ ажабайдалай «Сибиряки» гэһэн эмхи Сибириин болон Алас Дурнын регионуудай архи уу хүнүүдэй слет үнгэргэхээ үүсхэл гаргаһан байна. М слёт августын 17 - 23-най үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэ хараалагдана. Энэ слёдто Буряад Республикын архи уу түлөөлэгшэд уригдана. Гэр бүлөөрөө ерэхэдэ болохо. Э хабаадахын тула иимэ хаягаар захил хэхэ аргатайт: 66 **Эрхүүгэй область, Байкальск хото, Гагаринай үйлсэ 12, Коняев Владимир Алексеевичтэ.**

Б.АЮ

Эмхидхэн байгуулагшад - **Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительст**

Ахамад редакторай орлогшо Г.Х.ДАШЕЕВА

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: **А.Л. АНГАРХАЕВ** (ахамад редактор), **Б-М.Ж. БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН**, таһагуудые даагшад: **Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, Л.Д.ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).**

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 1 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 3350 (хамта 20.000). Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэ АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-40-45 Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8393

Редакцийн телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приемный - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарийн - 21-50-52, секретарий - 21-50-52, таһагуудэкономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээсэлэй бо рекламын - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпунктын - 21-34-

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүүгэй, нютагай нэрэнүүлэй бэшэлгые хазаганруулһан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакцийн һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.